

מאור הזית

דברי תורה משלח מערכת מכון עלה זית

שנה ג: גליון ב | פרשת האזינו - שובה | ח' תשרי ה'תשפ"ז

מאור התשובה

מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה

בימים אלו, בין כסה לעשור, כל יהודי עוסק בעבודת התשובה לקראת היום הקדוש הבא עלינו לטובה, כדי לזכות להבטחת הקב"ה "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" (ויקרא טז, ל). וכאשר אמרו חז"ל (יומא פה, ב) שעיצומו של יום מכפר לשבים. אמנם לב יודע מרת נפשו, שגם בשנה שעברה שב לה' בכל לבו והבטיח שלא ישוב עוד לכסלה, והנה בשנה זו הרי הוא עומד שוב ומפשפש במעשיו ומתוודה על חטאיו, והחשש עולה מאליו, שמא יחזור הדבר על עצמו גם בשנה הבאה. והלב נוקף וחושש, האם יש בכח תשובה כזו להתקבל לפני כסא הכבוד, ולזכות את האדם במחילת העוונות.

אולם בספרים הקדושים כתבו, שאל יפול לב האדם מכך שכבר שב בתשובה בשנה שעברה ולאחר מכן נפל ממדרגתו, ובל יחשוב שהקב"ה כבר לא ישא פנים לתשובתו לאחר שפעמים רבות חזר לסורו לאחר התשובה, אלא יתאמץ בכל כוחו לשוב אל ה', ותשובתו תתקבל.

וכך כתב הבני יששכר (מאמרי חודש תשרי מאמר ד דרוש יב), "דמתנאי התשובה שיהיה מאמין בה, היינו שיהיה מאמין שהתשובה מכפרת אפילו הרבה לפשוע אלפי אלפים רבבות פעמים עד אין מספר, ואפילו ביקש מחילה מאת השי"ת כמה פעמים ואחר כך חזר לסורו בכל פעם, אף על פי כן הטוב וסלח יקבלוהו בתשובה". ובהמשך דבריו ביאר, שמאחר שהקב"ה אין בו גבול ותכלית, גם מידת הרחמנות שלו היא בלא גבול ותכלית כלל, ולכן ודאי ירחם עליו הקב"ה גם לאחר פעמים רבות מאד שלא עמד בתשובתו.

וכיוצא בזה כתב השם משמואל (פרשת שופטים תר"ע ד"ה שמע), "וכן הוא בראש השנה, בזכות זו הקבלה שאדם מקבל על עצמו להיות טוב מכאן ולהבא, ואינו משגיח על זה שכבר קיבל בשנה העברה ולא נעשה מזה כלום, רק מאמין שמעתה יהיה טוב, בזכות זה זוכין בדין. אך צריכין לראות שתהיה הקבלה באמת ובלב שלם".

ובנותן טעם להביא את אשר דרש הרה"ק רבי אליעזר הורביץ זצ"ל מטארניגראד בעל נועם מגדים (הובא בסוף הקדמת הספר). לפרש את הכתוב (ישעיה כו, יז) "כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך ה'", על פי מה שאמרו בגמרא (נדה לא, ב), "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה אמרה תורה יולדת מביאה קרבן, אמר להן בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה, לפיכך אמרה תורה תביא קרבן". והנה האשה בכל לידותיה הרי היא מצווה להביא קרבן יולדת, והיינו משום שבכל פעם ופעם הרי היא קופצת ונשבעת, ואחר כך היא מתחרטת על כך ומביאה קרבן לכפר על חטאה, ואין אומרים שמאחר שכבר נתחרטה על שנשבעה לשוא, ואחר כך חזרה ונשבעה בלידתה, שוב אינה יכולה לכפר על חטאה, אלא בכל פעם ופעם בידה להתחרט ולשוב בתשובה ולהתכפר מן החטא.

וזהו שאמר הכתוב "כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה", כשם שהיולדת תקריב קרבן ללידתה, לכפר על מה שזעקה ונשבעה לשוא בעת חבלי הלידה, והיא עושה כן בכל לידה ולידה מחדש, "כן היינו מפניך ה'", כי כן דרכינו בימי התשובה, שאנו שבים אל ה' ומבטיחים שלא נשוב לכסלה, ובכל שנה ושנה מחדש הקב"ה מקבל את תשובתנו ברחמים וברצון.

המשך בעמוד 2

מאור האכילה

כל האוכל בתשיעי כאילו התענה

כתיב (ויקרא כג, לב) "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב", וכי בתשעה מתעניין והלא בעשרה מתעניין, אלא לומר לך, כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי (ברכות ח, ב).

ביאר בזה הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זצ"ל (מובא בספר שפתי צדיקים פרשת אמור ד"ה בפסוק ועניתם), כי הנה מעלת התענית היא, מפני שהאדם מתנהג כנגד טבעו ומשבר את תאוותו, והוא מבטל את רצונו לאכול ולשתות כדי לעשות רצונו של מקום. אמנם בימים הנוראים, כאשר האדם עושה תשובה כראוי, ומפשפש במעשיו ומתחרט על עוונותיו, ולבו נשבר בקרבו על שחטא כנגד מלך העולם, ודאי לא יערב לו לאכול ולשתות, אלא אדרבה, כל חפצו הוא לענות את נפשו ולסגף את גופו כדי לכפר על עוונותיו, ובפרט בערב יום הכיפורים, לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, הלא התכלית הנרצה הוא שהאדם לא יתאוה כלל למאכל ומשתה, אלא כל מעייניו יהיו נתונים אך ורק לעסק התשובה ולתיקון נפשו. ועל כן כאשר האדם מקיים את מצות ה' לאכול ולשתות בתשיעי, הרי בזה גופא הוא משבר ומכניע את עצמו, ואף שאינו מתאוה כלל לאכול, ורוצה יותר לעסוק בעבודה רוחנית, הרי הוא מתגבר על רצונו למען רצון השי"ת. ולכן הוא שקול ממש כמי שמתענה בכל ימות השנה, שהוא מכניע את רצונו כדי לקיים רצון אביו שבשמים.

הגאון רבי אליעזר הלוי הורביץ זצ"ל מטארניגראד, בעל נועם מגדים

נולד לאביו הגאון רבי יעקב, רב העיר שינאווא. הסתופף מצעירותו בצל הצדיקים: רבי אלימלך מליז'ענסק, החוזה מלובלין והמגיד מקו'ניץ. כיהן כרב העיר טארניגראד שבפולין, ונודע כאחד מגדולי הצדיקים. נפטר בשנת תקס"ו בעיר קו'ניץ ונטמן בה. לאחר פטירתו הוציאו לאור תלמידיו את ספרו "נועם מגדים וכבוד התורה" על התורה, וכן את ספרו "אמרות טהורות" על התהלים.

מאור הוידי Elements of Teshuvah

There are three elements of *teshuvah*: חרטה—remorse; עזיבת החטא—abandoning the sin; and וידוי—confession. One who sins is obligated to do *teshuvah*. Through *teshuvah*, he attains atonement and forgiveness and is no longer subject to punishment.

This raises a question: Are all three elements required to fulfill the obligation of *teshuvah*? At its core, repentance means regretting one's sin and abandoning it by sincerely resolving never to repeat it. Is confession also essential to the obligation itself, or is it only necessary for attaining forgiveness?

The Rambam's wording in *Hilchos Teshuvah* supports the view that confession is not essential to the obligation of *teshuvah*. He writes: זה שבא לידו דבר. איזו היא תשובה גמורה. זה שבא לידו דבר. שערבו בו ואפשר בידו לעשותו ופרש ולא עשה מפני התשובה וכו'. זהו שערבו בו ואפשר בידו לעשותו ופרש ולא עשה מפני התשובה וכו'. בעל תשובה גמורה. *What is complete teshuvah? A person who confronts the same situation in which he sinned, has the opportunity to sin again, yet abstains because of his teshuvah; this is a complete baal teshuvah (2:1).*

The Rambam's omission of confession suggests that it is not essential to *teshuvah* itself. In the next *halachah*, he describes the inner change that leads a person to refrain from repeating the sin: remorse for the past and a heartfelt resolve never to sin again. Although the Rambam adds that one who repents must verbally confess, this appears not to be essential to becoming a complete *baal teshuvah*. Rather, it is a step toward attaining atonement.

This can also be inferred from the Rambam's later statement (2:3): כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו—*Anyone who confesses verbally without resolving in his heart to abandon the sin is comparable to one who immerses in a mikvah while holding a sheretz*. The Rambam states that verbal confession is ineffective without heartfelt *teshuvah*. He does not state the converse—that heartfelt *teshuvah* is ineffective without confession. This indicates that confession is not essential to repentance itself, but is instead part of cleansing the effects of the sin.

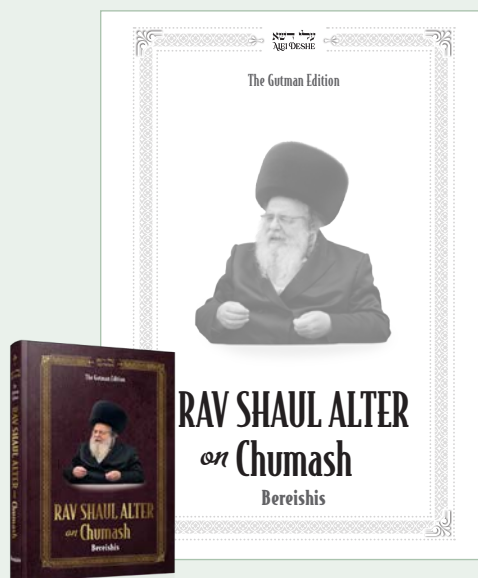
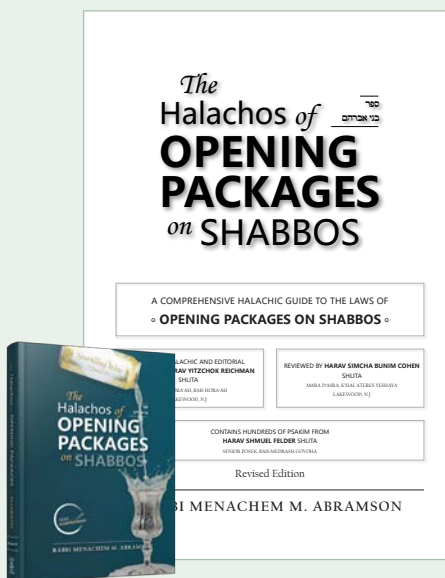
Further proof may be brought from the Gemara in Kiddushin (49b): If a man said "Be *mikudeshes* to me on condition that I am a *tzadik*." The halachah is that even if he was a complete *rasha*, the *kiddushin* may still be valid because: שמא הררה תשובה בלבו—*Perhaps he had thoughts of repentance in his heart*. This shows that thoughts of repentance are sufficient to change a person's status from a *rasha* to a *tzadik*, even without verbal confession.

The Rambam's metaphor of immersing in a *mikveh* while holding a *sheretz* clarifies the roles of the three elements of *teshuvah*. A *sheretz* is a source of *tumah*, and a *mikveh* removes the effects of *tumah*. Similarly, sin leaves a harmful effect on a person. The first two elements of *teshuvah*—remorse and firm resolve—separate the person from the sin; this is the basic requirement of *teshuvah*. Yet even after one separates from the sin, its effects may remain. Verbal confession purifies the person from those lingering effects.

(Meorei Hamoadim. Hagaon Rav Dovid Soloveichik Zatzal.)

כן את הרייונה, כלומר שאחר כך תתחרט על שבועתה ותרצה ללדת עוד, וכמו שמפרש הפסוק והולך "בעצב תלדי בנים" ואף על פי כן "ואל אישך תשוקתך", ומסיים הכתוב ואומר, "והוא ימשל בך", שכל איש ישראל ימשול משל מדבר זה לענין עבודת התשובה, שהתשובה מתקבלת לרצון בכל שנה ושנה מחדש.

המשך מעמוד 1 ובבני יששכר (מאמרי חודש תשרי מאמר ו אות א) הביא את דבריו, והוסיף לפרש על פי זה בדרך צחות את מאמר הכתוב (בראשית ג, טז) "ואל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך", שכן היא כוונת הכתוב, שירבה את צער הלידה, שעל ידי זה תשבע האשה שלא תלד עוד, ומכל מקום ירבה גם

AVAILABLE AT ALEHZAYIS.COM